

वा गुददण्यजाता विदधति । ज्वर्यानाङ्गनालाम्
जान्त्रोः शत्रुजनात् क्षतिम् । शस्त्रेण जङ्घयोर्गुल्फे
ऽध्वन्मन्त्रे शदायिनः । स्मृक्पाणिपादजाता धनना-
शागम्यगमनमध्वानम् । बन्धनमङ्गलिनिषयेऽङ्गुष्ठे च
ज्ञातिलोकतः पूजाम् । उत्पातगण्डपिटका दक्षिणतो
वामतस्त्वभीषाताः । धन्या भवन्ति पुंसां तद्विपरीतास्तु
नारीणाम् । इति पिटकविभागः प्रोक्त व्यासूक्तोऽयं
तण्डिलकयिभागोऽप्येवमेव प्रकल्प्यः । भवति मशक-
लक्ष्मावर्तजन्मापि तद्वज्रिगदितफलकारि प्राणिनां देह-
संस्थम् ।

पिटका स्त्री पिटकानां समूहः पाशां य । पिटकसमूहे
पिटङ्कीक्री स्त्री पिटं कोकते कु-वां ख सप्तम् । इन्द्रा-
वृत्त्यां रत्नमाला ।

पिटाक पुं पिट-वां काक । शुनिभेदे ततः शिवा-
वृत्त्यां पेटाक तदपत्ये पुंस्त्री । श्पेटके च तेन हरति
उत्पङ्गां वृत् । पेटाकिक तेन हारिणि त्रि० । संघाथे
पाशां य । पिटाक्या तत्समूहे स्त्री ।

पिटक न० पिट-एव, ल् पृषो० । दलिकट्टके शब्दर० ।

पिट्ट कुटनभेदे (पेटा) कुटनेनाधःप्रवेशने च० उभ० सक० सेट् ।

पिट्टवति त अपिपिटत त । कात्या० श्रौ० ६।३।११कः ।

पिट्टिक त्रि० पिट्ट-इन् स्वार्थे क । कुटनेन अधःप्रवे-
शिते मेदि० । [पिपेठ ।

पिट कोशे चक० वधे सक० भ्वा० पर० सेट् । पेटति अपेटोव

पिठर पुं पिठ-करन् । श्पेटभेदे तिका० श्पेटायां श्म-

नानदण्डे च न० मेदि० । श्पेटायां पुंस्त्री० स्त्रोत्वे ङीप् ।

अमरः । श्पेटान्नभेदे पुं भा० च० ६थ० । संज्ञायां कन् ।

पिठरक क्ष्नागभेदे पुं भा० च० २५थ० । पीलुपाकशब्दे

इयम् । [पैटोनसि तदपत्ये उपसृष्टिकारके अपिभेदे ।

पिटोनस् पुं ऋषिभेदे ऋ० ६।२६।६भा० तस्यापत्यम् राज

पिड राशीकरणे आ० व्याख० सक० सेट् इति । पिण्डते

अपिपिण्डत । अयं चरादिरपि तत्प्राये उभ० पिण्डयति

ते अपिपिण्डतृ त ।

पिडका स्त्री पीडयति पीड-एव, ल् द्विपकादि० नि०

कुषाधिकारे पीडादायके क्षुद्रस्फोटके भावप्रकाशे । कुष्ठ

ताटौ रोगभेदे नानाविधैव पिडका उक्ता तस्य भगन्दरे

“अपकाः पिडकाः पकास्तु भगन्दराः” इत्युपक्रमे पि-

त्ताटिपिडका उक्ता यथा “पित्तन्तु प्रकुपितमनिसेना-

धःपरितं पूर्ववदवस्थितं रक्ता तन्वीरुच्छ्रितासुद्रयोवा-

कारां पिडकां जनयति । सास्य चोषादीन् वेदनापि-

शेषान् जनयत्यप्रतिक्रियमाया च पाकमुपैति ब्रण-

श्याग्निचाराभ्यामिव दह्यते दुर्गन्धसृष्टमास्त्रावं स्रवति”

“क्षेत्रजालक्षणादिकं तु परिस्त्राविनुशब्दे दर्शितम्

वायुजालक्षणादि तत्रोक्तं यथा

“वायुः प्रकुपितः प्रकुपितौ पित्तक्षेत्राण्यौ परिदह्यौ

गत्वा पूर्ववदवस्थितः पादाङ्गुष्ठप्रमाणां सर्वलिङ्गां पिडका

जनयति सास्य तोददाहकण्डादीन् वेदनाविशेषान् जन-

यत्यप्रतिक्रियमाया च पाकमुपैति ब्रणश नानाविधवर्ण-

मास्त्रावं स्रवति पूर्णनदीशम्बूकावत्तवञ्चात् स्रज्जति-

ष्ठानि वेदनाविशेषाः” । मेहजास्तु भावप्र० उक्ता यथा

“शराविका कच्छपिका जालिनी विनताऽलज्जी । मस-

रिका सर्पिका पुलिषी सविदारिका । विद्विधेति

पिडकाः प्रमेहापेक्षयां दश । सन्निवर्तन् जायन्ते नां-

सलेषु च धामसु । क्लोक्षता च तद्रूपा निम्नमध्यः

शराविकाः । सदाहा कूर्मसंस्थाना क्षेया कच्छपिकाः

बुधैः । जालिनीश्च तीव्रदाहा तु सांघजालसमाहृता ।

अविमादरुजाक्लोदा पृष्ठे वायुदुरेऽपि वा । भर्तृता

पिडका नीला सा बुधैर्विन्ताऽह कृता । रक्ताऽसिता

स्फोटयिता विज्ञेया त्वलज्जी बुधैः । समूरदन्तसंस्थाना

विज्ञेया तु मस्ररिकाः । गौरसर्पसंस्थाना तत्प्रमाणा

च सर्पपी० । सहस्रव्यस्रिता क्षेया पिडकापि च पु-

लिषी । विदारीकन्ददृष्टता कठिना च विदारिकाः ।

पिद्रपेल्लक्ष्यैयुक्ता क्षेया पिद्रपिका तु सा । ये यन्त्रायाः

कृता मेहाक्षेयामेतास्तु तन्त्रायाः । विना प्रमेहमप्येता

जायन्ते दुष्टमेदसः । तावच्चैता न लक्ष्यन्ते यावद्वास्तु

परिपङ्कः । युदे हृदि शिरस्येऽपि पृष्ठे मर्मेसु चोत्थि-

ताः । सोपद्रवा दुर्बलान्तेः पिडकाः परिवर्तयेत् ।

तट च्छासमांसधृक्कोषमेहज्जिक्तामद्वजराः । विशर्पध-

मसंरोधाः पिडकानामुपद्रवाः” ।

कुषाधिकारे भावप्र० पिडकानां दृष्टव्ये स्फोटक्यः

क्षुद्रव्ये पिडकत्वसङ्गा तद्भेदा उक्ता यथा

“यवाकारा सुकठिना त्रयिता मांससंज्ञिता । पिडका

क्षेपवाताभ्यां श्वपत्येतिः सोच्यते । घनमवक्रां पि-

डकासुक्ष्मतां परिमण्डुनाम् । अन्त्रालजीमत्यप्रयां तां

विद्यात् कफवातजाम् । विद्यतास्यां रुहाटाहां पत्रो-

दुम्बरसन्निभाम् । परिमण्डुलां पित्तकृतां विद्यताः नाम

तां विदुः । मथिताः पञ्च वा षड्वा दारुणाः कक्षा-